

Franc Šebjanič

KORESPONDENČNI VIRI ZA PREUČEVANJE GOSPODARSKIH IN SOCIALNIH RAZMER PREKMURJA V 17. STOLETJU

Glede na tisočletno vključenost Prekmurja v ogrsko državno skupnost, predvsem pa glede na odtujenost večine zgodovinskih virov regionalni razvoj tega področja Slovenije ni mogel biti v zadostni meri proučen, njegova zgodovinska podoba pa ne dovolj jasno posredovana javnosti v tiskani besedi. To velja še posebej za predreformacijsko in poreformacijsko ali protireformacijsko obdobje; če prvo ob svojem izteku ni zaznamovano s tlačanskim puntarstvom večjega formata, pa je za poslednje značilna prisotnost neposrednega in večdesetletnega turškega pritiska, ki je imel svoje žarišče v Veliki Kaniži na Ogrskem.¹

Kakor za večino preteklih obdobj Prekmurja, tako je tudi za ti dve časovni etapi iskati zgodovinsko dokumentacijo v arhivskih ustanovah na Madžarskem, predvsem pa v budimpeštanskem deželnem arhivu. Med skladi s tovrstnimi viri v tej ustanovi velja opozoriti na izredno zanimivo arhivsko zbirko knezov Batthyányijev, vplivnih fevdalcev, ki so po ženitbeni liniji koncem 16. stoletja prišli do razsežnih posesti v Prekmurju in tu razvili živahno in daleč znano gospodarsko dejavnost.² Temu dejstvu je treba dodati tudi ugotovitev, da je eden najvplivnejših in najbolj znanih predstavnikov te rodovine, Adam Batthyány (1609—1659), že sredi 17. stoletja sam položil temelje bogatemu rodbinskemu arhivu, ki so ga družinski arhivariji urejali že okoli leta 1750 in še pozneje.³

Med približno 55.000 ohranjenimi enotami raznovrstnega korespondenčnega gradiva iz 16. in 17. stoletja, ki je več ali manj rutinsko pritekało v posamezna središča upravljanja z ogromnimi posestmi Batthyányijev ali ki so jih le-ti prevzeli od prejšnjih lastnikov, so tudi pismena poročila in obvestila, ki se nanašajo na fevdalno gospodarstvo v osrednjem delu Prekmurja. Za osvetlitev nekdanjih razmer v tem delu Slovenije so posebej zanimiva pogosta pisma upravitelja soboško-rakičanske posesti,⁴ Blaža Temlina. Vseh teh pisem je nad 160, spisana pa so bila v madžarskem jeziku v obdobju 1640—1650 ter v glavnem naslovljena Adamu Batthyányiju v Rohonc, Szalonak ali Németujvár.⁵

Med ostalimi korespondenti s slovenskega etničnega področja zasluži pozornost Mihael Suttak, ki je svojemu gospodarju kot posestni upravitelj v obdobju 1608—1636 posredoval približno toliko pisemenih poročil kot Temlin. Iz uradniškega in posestniškega kroga, ki je prihajal pred svojega fevdalnega zaščitnika z različnimi prošnjami, vprašanji in poročili, velja omeniti blizu 80 pisem Franca Balogha, nad 60 pisem Jurija Lepoše, okoli 50 pisem Martina Lipiča ter 18 pisem Antona Horvatha. Poleg nekaterih pisem Valentina Cseörgeőja (Čergela) iz Dolnje Lendave se delno nanašajo na Prekmurje tudi prosilna pisma Emerika Beytea, kalvinskega predikanta, ki jih je v tem skladu 48 in so za razliko od ostalih pisana tudi v latinščini. Med korespondenčnim gradivom prekmurske provenience je ohranjenih še

¹ Danes Nagykanizsa; Bogo Grafenauer, O turški oblasti in o nastanku drobne zemljiške posesti v Prekmurju, Prekmurški Slovenci v zgodovini, M. Sobota 1961, 79—87.

² Soboško-rakičansko gospodarstvo je v tem času obsegalo več kot 20 naselij in nad 4000 oralov obdelovalnih površin; Vörös Károly, Vas megye 1744 évi adóösszeírása, Budapest 1902, 165—166; Az urbéres birtokviszonyok Magyarországon Mária Terézia korában I., Budapest 1970, 268.

³ Zimányi Vera, A Herceg Batthyány család levéltára, Budapest 1962, 8.; Iványi Béla, A körmendi levéltár memorabiálái, 1942, 3—4.

⁴ V 16. in 17. stoletju so bile posesti okoli Sobote in Rakičana upravno-gospodarsko povezane z oddaljenim veleposestvom okoli Dobre (danes Neuhaus v Avstriji); glej Zimányi, cit. delo, 13.

⁵ V teh krajih so si Batthyányiji uredili dvorna središča v utrjenih gradovih; danes: Rechnitz, Schlaining in Güssing v Avstriji.

nad 30 pisem iz kroga fevdalne družine Szécsyjevih, po največ Dionizija Szécsyja, ter več pisem nemških funkcionarjev in meščanov iz štajerske Radgone.⁶ V številni vrsti pismenih kontaktov zavoljo vsebinskosti ne bi smeli prezreti niti zaznavnega števila posamičnih pisem tlačanov in drugih krajanov iz Prekmurja.

Ker je soboško-rakičanska posest, predvsem z okolišem in pristavo v Rakičanu, veljala za lepo urejeno gospodarstvo⁷ in ker je bila locirana ob cesti, ki je vodila iz obrtniško-trgovske Radgone (na štajerski strani) proti Dolnji Lendavi, sedežu fevdalcev Banffyjev in dalje proti Čakovcu, utrjenemu središču Zrinskih, je že samo to dejstvo nudilo Blažu Temlinu znatne možnosti opazovanja in referiranja o lokalnih in regionalnih dogajanjih. Vsebinsko so zategadelj njegova številna pisma dokaj bogata in zanesljiva. V njih je moč zaslediti izredno malo osebnih izpovedi, veliko več pa svežih kronističnih poročil oziroma zapisov, ki predstavljajo pomemben vir za vzhodnoslovensko zgodovinopisje, to tem prej, ker je bil doslej le-ta znanstveno-publicistično docela neizkoriščen.

Glede na takratno zamotano notranje-politično situacijo Ogrske in neposredno bližino turške okupacijske oblasti (eden njenih pomembnih regionalnih odnosno vilajetskih sedežev je bila Velika Kaniža, oddaljena okoli 65 km od Rakičana) vključuje več kot polovica Temlinovih pisem poročila o konkretnih operacijah in akcijah Turkov na tleh Prekmurja in okoliških področij. V slovenskem zgodovinopisju je bilo doslej registriranih samo nekaj turških vpadov v prekmurske kraje, Temlin pa v svojem pisanju poroča o dokaj številnejših pohodih, padlih oziroma ubitih ter odvedenih žrtvah, požigih kakor tudi o drugih materialnih škodah in preplahu kot posledici turških vojaških akcij. V Temlinovih opisih turškega vojaškega pritiska in nastopa zaslužijo pozornost tele njegove ugotovitve: med turškimi pohodniki večkrat omenja »Rac« (nekajkrat sploh uporablja za Turke to poimenovanje),⁸ se pravi južnoslovanske pripadnike turške vojske, ki so po vsej verjetnosti prihajali v neposreden kontakt s slovenskim prebivalstvom; registrira samoiniciativno in samovoljno priznavanje turške nadvlade v posameznih prekmurskih krajih ter vzajemno pismeno komuniciranje zemljiškega gospoda iz nezasedenega področja s turškimi okupacijskimi silami v Veliki Kaniži in končno potrjuje dokaj razpršeno prakso izpolnjevanja dvojnih davčnih obveznosti tlačanov nasproti zemljiškemu gospodu in bližnjim turškim vojaškim organom ali posameznim turškim veljakom. Vse kaže, da je potemtakem bilo skrajno slovensko vzhodno področje vse do bitke v bližini Monoštra (leta 1664)⁹ brez sleherne učinkovite zaščite, prepuščeno turškemu vojaškemu nasilništvu in najrazličnejšemu izkoriščanju (ropom, prisilnim prevozom, mobilizaciji delovne sile itd.).

Glede na tako stanje je v Temlinovih pismenih poročilih moč zaslediti tudi sočasno brambovsko problematiko. Le-ta zadeva utrjevanje gradu v Rakičanu ter prav tako zaščitnih pregrad okoli Sobote in Martjanec, nekajkrat pa je omenjeno tudi vprašanje razporeditve ter prehrane maloštevilnih vojakov, ki so bili v breme posameznih posestnih vodstev, predvsem pa samih tlačanov.

Poleg navedb o izvrševanju nekaterih vidov kaznovalne politike do tlačanov in služinčadi posveča Temlin v svojih pismih sorazmerno največ pozornosti kmetijsko-živilnorski proizvodnji in trgovskim poslom. Sodeč po njegovih poročilih so bile na rakičansko-soboškem posestvu Batthyányijev, ki je obsegalo pomemben kompleks plodnih površin v obmurskem pasu, razvite tradicionalne kmetijske kulture, poleg vzreje živine pa je bilo le-tu udomačeno tudi sirarstvo. Viški pridelanih žitaric so najdevali kupce na tržišču bližnje Radgone ali pa v prestolnici avstrijske Štajerske, v Gradcu. V okviru Batthyányijeve fevdalne posesti na prekmurskih tleh

⁶ Radkersburg.

⁷ O tem poroča 7. VII. 1640 v svojem pismu Evi Poppel, soprogi Franca II. Batthyányja, podžupan županije Martin Lipich; Takáts Sándor, Zrínyi Miklós nevelőánya, Budapest 1917, 15.

⁸ Beseda »Rac« izvira iz latinskega imena za osrednjo Srbijo-Rascia (Raška). Sprva je na Ogrskem služila za poimenovanje prebeglih Srbov, kakor tudi za vojskujoče se južne Slovence v okviru turške vojske, pozneje pa je ta izraz na Ogrskem dobil omalovažujoč ali žaljiv prizvok.

⁹ Danes Szentgotthárd.

je bilo razvito tudi vinogradništvo in zategadelj je rakičanska uprava pod Temlinovim vodstvom morala skrbeti še za prodajo vin v krajevnem merilu ter prav tako za transport določenih količin na dvor zemljiškega gospoda. Nekajkrat je moral Temlin za svojega gospodarja razreševati tudi finančna vprašanja, predvsem denarno menjavo in nakupe avstrijsko-nemških plačilnih sredstev ter najemanje kreditov.

Avtor teh pisemskih poročil občasno registrira tudi konfliktno situacijo s tlačani Szécsyjeve gosposke, pa tudi pojavo in pomoč vojakom v službi Zrinskih, kar nedvomno potrjuje usmerjenost njihovih brambovskih akcij proti Turkom celo izven Medmurja.

Pisma Mihaela Šuttaka, ki je (sodeč po njihovi vsebini) poleg svoje upraviteljske funkcije v Soboti razpolagal z dodatnimi pooblastili, izvirajo iz relativno mirnega obdobja prvih desetletij 17. stoletja. V njegovih poročilih in opisih se po eni strani zrcali napredek kmetijske proizvodnje v nižinskem prekmurskem predelu, po drugi strani pa tudi pravcati razcvet trgovinskega prometa na širšem zemljepisnem področju. Čeprav je Šuttak v pismih svojemu delodajalcu poleg drugega registriral npr. tudi proizvodnjo lanu, rastlinskega olja in medu, so med očitnimi proizvodnimi rezultati na prvem mestu žitarice. Zaznavne so tudi večkratne registracije vinogradniške proizvodnje v regionalnem, sosedskem in oddaljenem, križevskem okolišu na hrvaški strani. Vinski pridelek in nakup je sicer predstavljal najpoglavitejši in skorajda vsakodnevni predmet razvejanega trgovanja in blagovne menjave, ki je, kljub nekaterim obdavčevalnim ukrepom med deželami, segala daleč preko veleposestnega okvira. Šuttakova sporočila kažejo, da so trgovske poti Batthyányijevih predstavnikov bile zelo pogosto naravnane v dve povratni smeri: 1. Sobota—Rakičan—Varaždin—Zagreb;¹⁰ 2. Sobota—Rakičan—Radgona—Gradec.

Glede na reprezentančno potrošnjo grofovskega dvora je bila njih obmurska veleposestna uprava zadolžena ne samo za preskrbo s perutninskim mesom in priložnostno divjačino, marveč tudi s kvalitetnim štajerskim (ponajveč ljutomerskim) in italijanskim vinom. Zanimivo je omeniti tudi to, da je soboški posestni upravitelj ob posredovanju dobavitelja na hrvaški ali štajerski strani za svojega gospodarja nabavljajal iz Italije južno sadje, nekatere morske specialitete, posodje in sukno.¹¹

Posestni upravitelj v obmurskem okolišu je bil (podobno kot pozneje Temlin) v bližnjih trgovskih središčih večkrat tudi posrednik pri zamenjavi ogrskih plačilnih sredstev ali nakupovanju tujih valut, med katerimi so bili celo beneški zlatniki.

Z izjemo prošenj 30 soboških tlačanov za dodelitev minimalnih količin krušnih žitaric v tem pisemskem gradivu ni zaznati pomembnejših socialno obarvanih izbruhov nezadovoljstva, konfliktnih situacij ali tlačanskih nemirov, ki bi bili naperjeni proti fevdalnemu režimu. Tudi glede izpolnjevanja urbarialnih obveznosti tlačanov se zdi, da ni bilo večjih problemov.¹² Ker ni prišlo do izjasnitve zemljiškega gospodarja, je bilo opuščeno tudi pobiranje tako imenovanega kraljevega davka. Med prebivalstvom Prekmurja je v letih 1624—1625 pobirala krvni davek kužna epidemija, saj so po Šuttakovih zapisih zaradi izumrtja celih družin marsikje ostajali prazni vaški domovi.

Turška nevarnost in obrambna problematika sta v Šuttakovi korespondenci bili močno v ozadju. Razen roparskega prodora turških konjenikov do Martjanec in Sebeborec ter nekaterih neimenovanih vasi¹³ so v redkih pismih našle svoj odmev vesti o turških pritiskih na Medmurje, o njihovem zbiranju preko Save ter celo o nakani bosanskega paše, da bi zasedel Petrinjo na Hrvaškem. Mimogrede je Šut-

¹⁰ Šuttak je v tem času pogosto obiskoval in nadziral proizvodno dejavnost Batthyányijevih posesti v križevskem okolišu na Hrvaškem (Greiben, Zamlacha, Remetinec itd.).

¹¹ Interni prevoz proizvedenih in nakupljenih dobrin je potekal na liniji: Sobota—Monošter—Dobra ali Nemetújvár.

¹² Iz Šuttakovih poročil je zgolj zaznati pomanjkanje pisarjev za upravni aparat Batthyányijevih, ki je bil bržkone neučinkovit. Za Šuttakov odnos do tlačanskega življa pa je karakteristično, da za tlačane v večini uporablja termin »siromašni ljudje«.

¹³ Pismo z dne 13. 10. 1623.

tak poročal še o možnostih nabave smodnika in pušk ter o potrebi izdelovanja kopij (dogovorno z Zrinskimi); enkrat samkrat je omenil tudi težave z rekrutiranjem plačanih vojakov.

Čeprav se v pismih nekajkrat pojavlja ime Zrinskih, bodisi da gre pri tem za napore vojaškega pomena bodisi za njihova zasebna potovanja in prijateljsko kontaktiranje z Batthyányijevimi, je posebej omembe vredna zaznamba o protinemškem stališču Jurija Zrinskega¹⁴ in o grožnjah dunajskega dvora proti njemu.¹⁵

Posrednega pomena so za obravnavano tematiko občasne Šuttakove informacije o nekaterih dogajanjih na Hrvaškem, predvsem pa njegova poročila in osebni vtisi s pomanjkljivo označenih, a bržkone nemalo pomembnih stanovskih zborovanj v Zagrebu, kjer se je govorilo o obveznostih glede organizacije vojaških enot, cesarskih navodilih in plemiških protestih.¹⁶

Sporočila grofov Szécsyjev, predvsem pa najpogostnejšega korespondenta Dionizija Szécsyja, ki izvirajo iz dveh krajših obdobji prve polovice 17. stoletja (1620—1626 in 1634—1645), niso omembe vredna zavoljo nekih vsebinskih zanimivosti, marveč bolj zavoljo fragmentarnega upodabljanja medsebojnih plemiških razmerij in družabnega položaja tujega fevdalca z bivališčem v Prekmurju.¹⁷ Dokajšnja navezanost Szécsyjevih na Franca in Adama Batthyányija ter soprogo prvega, Evo Poppel, govori o nekoliko nižji oblastniški stopnji gornjelendavskih graščakov, ki so se sicer mirili z večjo vplivnostjo tako Batthyányijev kakor tudi Zrinskih. Dionizij Szécsy je vsakokratnim vodilnim predstavnikom obeh teh družin priznaval tudi vodilno vlogo v bojih proti Turkom, medtem ko je sam nadvse lojalno hotel izpolnjevati vse cesarske ukaze. V svojih pismih omenja turške vpade proti Soboti, Pečarovcem in Tešanovcem, sicer pa se je brezuspešno trudil, da bi v skladu s cesarjevim navodilom prekmurske tlačane odvrnil od priznavanja turške nadvlade in odzivanja na njihove zahteve.¹⁸

Kljub številnim vljudnostnim frazam, ki so jih polna pisma Franca Balogha, iz njih veje podjetniški interes in večkrat tudi nelagodnost glede bližine Turkov. Zanimala ga je možnost najemništva obmurskih vasi (Tišine, Petrovec in Sodišinec), prosil pa je Batthyányijeve tudi za posek gozda v okolici Bogojine. Večkrat se je mudil v štajerski Radgoni, v zvezi s Turki pa je poročal o roparskem vpadu v Doležljovje, kjer so tlačani utrpeli veliko gmotno škodo.

Valentin Čeorgeö (Čergel), ki se je s pismi oglašal iz Doline Lendave in ki je nekaj časa le-tam imel funkcijo podkapetana krajevnih vojaških posadke, je nekajkrat interveniral v privatnih in vojaških zadevah. Poleg sporočila o vojaškem ropu živine v neposredni bližini dolnjelendavskega gradu pa je iz njegovega pisanja moč razbrati dezorganizacijo, nedisciplino in samopašnost stražarjev, ki jih pri njihovih početjih ni mogel brzdati ne on in ne kdo drugi.

V korespondenčnem gradivu ostalih, že omenjenih pismopiscev je moč najti raztresene podatke o posamičnih akcijah Turkov in drugih, več ali manj perifernih zadevah in dogajanjih. Več kot Temlin ali Šuttak in morda še kdo pa se ti pisci obračajo na zemljiškega gospoda z osebnimi zadevami, tlačanskimi prošnjami in pritožbami, v redkih primerih tudi z obvestili o možnih oziroma opravljenih finančnih in drugih poslih. S cerkvenimi zadevami na robu slovenskega etničnega področja (le-te so se večkrat nanašale tudi na gmotni položaj pisca ali pripadnikov določene verske skupnosti) se v svojih pismih izrecno ukvarja zgolj kalvinski pre-

¹⁴ Njegova izjava Šuttaku glasi v tem smislu, da ne zaupa Dunaju (11. 5. 1625).

¹⁵ Pismo z dne 10. 6. 1625.

¹⁶ V svojem pismu z dne 2. 9. 1620 Šuttak omenja celo obstoj obrambne zveze med Stajersko, kranjsko in koroško deželo.

¹⁷ Plemiška družina Szécsyjev izvira iz nekdanj severnoogrškega Rimaszécsia, lastništvo gornjelendavskega gradu pa si je leta 1333 pridobil Peter Szécsy. Okoli leta 1626 je fevdalna posest Szécsyjev v železni županiji že močno zaostajala za Batthyányijevo (Vasvármegye, Budapest 1898, 564).

¹⁸ Zasežene pismene zahteve turških veljakov je D. Szécsy dostavljal A. Batthyányiju.

dikant Emerik Beyte, ki je pod zaščito Batthyányijevih v začetku 17. stoletja deloval na južnogradščanskem področju.¹⁹

Izmed številnih, posamično ohranjenih pisem v Batthyányijevem skladu razno-terega korespondenčnega gradiva velja omeniti še prošnjo za gmotno podporo soboškega šolnika Juraja Branika, enega prvih znanih slovaških migrantov iz trenčinskega kraja v jezikovno soroden vzhodnoslovenski prostor.²⁰ Z zgodovinopisnega vidika je pomembno, da je pri absolutni večini vseh teh pisem moč ugotoviti naslovnik, avtorja ter čas in kraj njihovega nastanka; pri tem velja opozoriti tudi na dejstvo, da pretežni del pisem izvira prav iz prekmurskih krajev (najpogosteje iz Sobote in Rakičana v neposredni soboški okolici), se pravi, iz enega dokaj renomiranih upravno-posestnih središč fevdalnega gospodstva Batthyányijevih v 16. in 17. stoletju. Sumaren pregled »lokalizacije« obravnavanega gradiva, ki marsikdaj vpliva na sporočilno vrednost pisem, kaže pri najplodnejših piscih naslednjo sliko:

Pisec	Sobota-Rakičan	Ostali prekmurski kraji	Izven Prekmurja
(v odstotkih)			
Blaž Temlin	88	9	3
Mihael Suttak	56	8	36
Franc Balogh	45	23	32

Sicer pa je pomen obravnavanega korespondenčnega gradiva iz zakladnice Batthyányijevih arhivskih zbirk za slovensko zgodovinopisje večstranski. Prvič, ti viri s konkretnimi opisi turških vpadov in pritiskov na slovenski vzhod v prvi polovici 17. stoletja zapolnjujejo dosedanjo vrzel v našem zgodovinopisju in odkrivajo nekatere svojske elemente turške prisotnosti v tem panonskem predelu; drugič, dopolnjujejo in razjasnjujejo malo znano podobo gospodarskega in socialnega razvoja slovenskega življa v Prekmurju v več kot petdesetletnem časovnem razponu 17. stoletja; tretjič, opozarjajo na doslej malo raziskano gospodarsko povezavo, oblastno-administrativno tisočletje ločenega slovenskega vzhoda s kraji preko Mure, s Hrvaško in štajersko-gradščanskimi središči v obdobju razkosane Ogrske; in končno — v številnih pismih posredovane informacije brez dvoma najbolj plodnega in sorazmerno dobro obveščenega prekmurskega avtorja, Blaža Temlina, izpričujejo talent in izobraženost slovenskega krajana, ki je po vsej verjetnosti pripadal svobodnjaškemu protestantskemu rodovnemu deblu, iz katerega izhajata Franc Temlin, pisec luteranskega Malega katehismusa, enega prvih vzhodnoslovenskih tiskov po 16. stoletju,²¹ ter Matija Temlin, medicinec in filozof, sicer pa ustanovitelj štipendijskega sklada za študente iz Ogrske v Wittenbergu na Saškem.²²

¹⁹ Emerik Beyte je bil sin Štefana Beytea (1532—1612), ki je kot superintendent 1591 na protestantskem kolokviju v Cepregu povzročil razcep med kalvinističnimi in luteranskimi privrženci v Prekmurju in ostalih predelih zahodne Ogrske. S svojim delovanjem iz Güssinga je E. Beyte kot senior skušal ohraniti kalvinistično cerkveno organizacijo vsaj v severozahodnem delu Prekmurja.

²⁰ Eden prvih registriranih soboških šolnikov, Juraj Branik, se je s svojo prošnjo obrnil na vdovo F. Batthyányija, Evo Poppel sredi leta 1632; sodeč po njenem lastnoročnem zapisu mu je bila prošnja uslišana.

²¹ Po natisku Slovenskega obrednika (Agenda vandalica) leta 1587 je Franc Temlin priredil prvi ohranjeni vzhodnoslovenski tisk, ki je pod naslovom Mali katehismus izšel leta 1715 z navedbo Hallea (na Saškem) kot kraja natiska.

²² Matija Temlin je ustanovil svoj štipendijski sklad leta 1746 (F. Šebjanič, Protestantsko gibanje panonskih Slovencev, M. Sobota 1977, 53).

Zusammenfassung

**KORRESPONDENZEN ALS QUELLE FÜR DIE ERFORSCHUNG
DER WIRTSCHAFTLICHEN UND SOZIALEN VERHÄLTNISSE IN PREKMURJE
IM 17. JH.**

Franc Šebjanič

Unter etwa 55.000 erhaltenen Einheiten unterschiedlichen Korrespondenzmaterials aus dem 16. und 17. Jh., das sich in der Urkundensammlung der Fürsten Batthyány im Budapester Landesarchiv befindet, gibt es auch Briefe, deren Inhalt sich auf die Feudalwirtschaft im zentralen Teil von Prekmurje bezieht. Für die Verdeutlichung der ehemaligen wirtschaftlichen und sozialen Verhältnisse in diesem Teil Sloweniens sind die Briefe der Gutsverwalter Blaž Temlin und Mihael Šuttak aus der ersten Hälfte des 17. Jh. interessant. Unter den anderen Schreibern aus Prekmurje sind noch zu erwähnen: Franc Balogh, Jurij Lepoša, Martin Lipič, Anton Horvath, Valentin Csörgöe, Dionizij Szécsy und Emerik Beyte.

Mehr als die Hälfte der Briefe Temlins enthält Angaben über konkrete Operationen und Aktionen der Türken auf dem Boden von Prekmurje und der umliegenden Gebiete, während in den Briefen von Mihael Šuttak das Bild einer fortgeschrittenen landwirtschaftlichen Produktion in den Niederungen Prekmurjes sowie ein Aufschwung des Warenverkehrs auf einem breiteren geographischen Gebiet aufgedeckt werden.

Das aufgearbeitete Korrespondenzmaterial aus den Urkundensammlungen der Batthyány ist für die slowenische Geschichtsschreibung von mehrfacher Bedeutung. Erstens schließen diese Quellen durch konkrete Beschreibungen der Türkeneinfälle in Prekmurje in der ersten Hälfte des 17. Jh. die bisherige Lücke in der slowenischen Geschichtsschreibung, zweitens ergänzen sie das wenig bekannte Bild der damaligen wirtschaftlichen und sozialen Entwicklung der Slowenen in Prekmurje und drittens machen sie aufmerksam auf die bisher kaum erforschte Geschichte der wirtschaftlichen Verbindung des slowenischen Ostens mit den Orten jenseits der Mur, mit den kroatischen und den steirisch-burgenländischen Zentren in der Zeit, als die Türken über einem Großteil Ungarns herrschten.

Ali ste že poravnali letošnje članarino za zgodovinsko oziroma muzejsko društvo in naročnino za »Zgodovinski časopis«? Če ne — storite to čimprej in olajšajte delo društvenemu odboru in upravi revije!

*
*
*

Ste že izpopolnili svojo zbirko starejših letnikov »Zgodovinskega časopisa«? Večina letnikov je na voljo pri upravi revije na sedežu Zveze zgodovinskih društev Slovenije, YU-61000 Ljubljana, Aškerčeva 12 (telefon: (061) 224 011, int. 209). Podrobne informacije o zalogi in o cenah so objavljene v vsaki številki »Zgodovinskega časopisa«.

*
*
*

Opozarjamo tudi na možnost prednaročila na ponatis vseh sedaj razprodanih starejših letnikov ZC. Do sedaj je izšlo v ponatisu že sedem letnikov revije: marca 1977 ponatis prvega zvezka z letnico 1947, septembra 1978 ponatis 17. letnika za leto 1963, januarja 1980 ponatis 18. letnika za leto 1964, septembra 1980 ponatis št. 1-2/1972, decembra 1981 ponatis št. 1-2/1970, marca 1983 ponatis št. 1-2/1968 in julija 1984 še ponatis št. 3-4/1972 »Zgodovinskega časopisa«.